

1912
ÁST.
INDVERSKA.
JARÐSKJÁLFTAR.
BÆKUR.

EINIGE BEMERKUNGEN
ÜBER DIE HEKLA UND
DEREN UMGEGEND.

SONUR JESÚ.

H.P.

Ást.

(Brot.)

Was ich sehe redet Wunder zu mir.
SCHOPENHAUER.

I.

Mannseðlið minnir á silfurbergið íslenska; ljósgeislinn, sem lendir á því, sundrast í tvo. Eins er í mannseðlinu einhver alheimsgeisli af þrá, sem klýfst í ást og trú. löngun eftir að lífið haldi áfram í niðjum, og þó í einstaklingnum sjálfum.

Ástin er sprottin af tilfinning þess, að maðurinn sé ekki sjálf-um sér nógur, að það þurfi að sameinast hinum þætti mannkyns-ins: verði það ekki, þá er einhver söknuður, sem ekkert fær sef-að til fulls. Lífið stigur í hverjum einstakling aðeins eitt stutt spor; með hverjum einum er gerð einhver tilraun, sem mistekst, af því að einstaklingurinn eldist og hrörnar og deyr. Þessvegna er tilraunin gerð aftur og aftur, svo að betur verði stefnt að ein- hverju takmarki, sem oefað er til. Einstaklingnum finst hann vera heill heimur og að heill heimur farist með sér, heill heimur, sem vill ekki farast. Maðurinn ferst og konan ferst, en maður og kona farast ekki. Eða eins og heimspekingurinn Kant segir svo fagur-lega: *Erst Mann und Weib machen den Menschen aus*. Menn lifa í niðjum sínum, þó að þeir viti ekki af því, þó að þeir hafi ekki vitað af því hingaðtil, og langt muni að biða þangað til menn vita af því. En ég held helst, að einhverutíma muni þar koma, að menn rakni við í niðjum sínum; á einhverri fjarlægri framtíðaröld mun verða eins og menn vakni af svefni, einhverjir fjarlægir niðjar muna alt, sem komið hefir fyrir forfeður þeirra; ef til vill verður þetta smatt og smatt, en á endanum mun þó fara svo, að það, sem var í hugum allra fyrirfarandi kynslóða, verður í hug einnar. Þá hefði dauðinn aðeins verið nokkurskonar sjonhverfing, þá væri það satt, að nokkurskonar upprisa holdsins ætti sér stað. Þetta er sagt eftir margra ára umhugsun um þessi efni, og það var athugun í nattúruvísindum, sem fyrst kom þess-um hugleiðingum á stað. Ef til vill sér einhver, að hér ræðir um efni, er má byggja á nýja heimspeki, sem á endanum mundi hafa hin mestu ahrif á allt mannlíf. En hér er efni í heilar bækur.

II.

Ég býst við að þeir, sem annars veita því nokkra eftirtekt, sem ritað er í fyrri kaflanum, muni telja það þýðingarlausan heila-spuna, flestir. En hitt skilst sjálfsgagt fleirum nú orðið, að skilningur á edli ástarinnar muni eiga heima í heimspekinni; og þó var su tíðin, að jafnvel annar eins stórvitringur eins og Schopenhauer þóttist þurfa að afsaka, að hann ritar um ást í heimspeki sinni og minn-ist á brjóst og mjadmir á kvenfólki. En annars er ekki enn þá audið að rita um þessi efni, svo vel sé; menn eru svo síðsamir, eða réttara sagt ósiðlegir; þeim er ekki heilagt ýmislegt, sem

þeim ætti að vera heilagt; menn eru svo óhreinir andlega og líkamlega. Eg á auðvitað við kvenfólkið líka. Ekki síður.

En það er svolítil meinlaus athugun um ást, sem ég ætlaði að segja frá. Eg kom fyrir nokkrum árum á bæ. þar sem voru nýgift hjón. Konan var ljóshærð og fríð sýnum. svo fríð, að eg horfði á hana með eftirtekt og mér til gamans. Eg sá, að hjónin fóru alt í einu að kyssast á dálítið undarlegan hatt; það var nærri því eins og þau vissu ekki af því, nærri því eins og einhver ósýnileg hönd þrýsti saman á þeim höfðunum, eða réttara sagt eins og þau hefðu eitthvert aðdrattarafl hvort til annars. Sjálf sagt hefir þessum hjónum þótt solskinid ovenju fagurt þessa dagana. og grasið grænt. og gaman að draga andann. Fleiri athuganir hafa komið mér til að hugsa um þetta aðdrattarafl milli karls og konu. að þar muni koma til greina sérstakt afl sem lífsedlisfræðingar á okomnum öldum muni geta fundið. líkt og menn hafa fundið rafmagn; ennfremur kemur manni í hug, að þetta astarafl se tvennskona. eins og tvennskona rafmagn; og eins og tvennskona rafmagn leitast við að sameinast. og verður neisti af. eins sé því varið að sinu leyti, þegar kviknar nýtt líf af samförum karls og konu.

Hér er alls ekki um neinar líkingar að ræða. Eg held. að samhengið í natturunni sé miklu meira, en menn hafa fundið enn. Að andinn nai miklu lengra niður. en okkar vitum virðist. og líkamseðlið miklu lengra upp. Menn hafa á síðari árum verið að finna ýmsa merkilega geisla. og einu sinni hefði það þótt lygilegt. að hægt væri að ljósmynda beinin innan í lífandi mönnum. Eg held. að mest sé í þessum efnum óuppgötvað enn. Eg hef gert mjög margar athuganir. sem ég vona að geta skýrt frá seinna. er virðast benda til þess. að til seu nokkurskona heilageislar eða salargeislar. og það ýmsar tegundir. Þegar menn skilja það. þa mundi margt skýrast. sem nú virðist óskiljanlegt; þá mundu auðgast vísindin og ýms hjatrá hverfa; en vísindin virðast raunar furðulegri en nokkur hjatrá. Þa verður auðið að gera grein fyrir fiarskygni og ýmsum fjaráhrifum. sem margir hafa efast um. en aðrir sagt rangt frá. Eg gæti sagt frá athugunum. sem gera mjög líklegt. að það sé mikill sannleikur í því. sem segir um Njal og Helga Njalsson. Það er fleira til milli himins og jarðar en heimspøkingarnir hafa komist að enn þá. líkt og Hamlet segir.